Ενεργητική Μουσική Ακρόαση και Προγραμματική Μουσική: Προτάσεις διδασκαλίας για το μάθημα της Μουσικής Αγωγής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Σταυρουλάκη Αναστασία, M. Ed. Εκπαιδευτικός ΠΕ 79.01
anastasia_reth@yahoo.gr

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

- Στόχος της παρουσίασης είναι να καταδείξει τη σπουδαιότητα, καθώς και την αναγκαιότητα συμπερίληψης, δραστηριοτήτων ενεργητικής μουσικής ακρόασης (ειδικά μέσω της Προγραμματικής Μουσικής) μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η προσέγγιση του θέματος θα γίνει αρχικά με μία σύντομη παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου (παρουσίαση και ανάλυση του όρου, καθώς και των τρόπων που οργανώνεται η διδασκαλία δραστηριοτήτων ενεργούς ακρόασης). Στη συνέχεια θα ακολουθήσουν δείγματα μαθημάτων.

- **Προσδοκώμενα αποτελέσματα**: Μετά το τέλος της παρουσίασης αναμένεται οι συμμετέχοντες να έχουν τη δυνατότητα να οργανώσουν μόνοι τους δραστηριότητες ενεργητικής μουσικής ακρόασης, τις οποίες μελλοντικά να μπορούν να εντάξουν στη διδασκαλία τους.

- **Λέξεις Κλειδιά**: Ακοή, Ακρόαση, Δραστηριότητες, Οργάνωση Διδασκαλίας

Ορισμός

Η **ακοή** είναι μία από τις πέντε βασικές αισθήσεις. Οι άνθρωποι ακούν ήχους χωρίς συνειδητά να αναγνωρίζουν τι είναι. Από την άλλη πλευρά, η ακρόαση απαιτεί ακουστικές δεξιότητες, οι οποίες απαιτούν την εστίαση της προσοχής στην πηγή του ήχου, την απομνημόνευσή του, την αντίληψη του φαινομένου καθώς και τον τρόπο απόκρισης σε αυτόν (Anderson &Lawrence, 2013).

Η βασική **διάκριση** περιγράφει την ακοή ως μια παθητική δράση της αντίληψης των ήχων, ενώ η ακρόαση περιλαμβάνει την ενεργητική προσοχή σε διάφορα στοιχεία του τι ακούει κάποιος. Ένα άτομο μπορεί να ακούει μουσική μόνο με την έννοια της αντίληψης των ήχων, αλλά η ακρόαση απαιτεί βαθιά σκέψη για το τι ακούγεται (Boyer&Rozmajzl, 2014). Η μουσική έπαιζε και εξακολουθεί να παίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή όλων των ανθρώπων. Η ακρόαση όμως της μουσικής, απαιτεί την εστίαση της προσοχής στις ιδιότητες του ήχου. Αυτό χρειάζεται εξάσκηση και αυτοπειθαρχία (Mamlok, 2017).

Τρόποι Ακρόασης

Πρέπει να σημειωθεί ότι κάθε άνθρωπος ανταποκρίνεται στη μουσική με το δικό του προσωπικό τρόπο (Λιάτσου, 2001; Woody, 2004).

- Είναι φορές που προσέχει, αντιλαμβάνεται και κατά συνέπεια επεξεργάζεται το μουσικό ερέθισμα, το οποίο καταχωρεί στη μνήμη του.
- Άλλες πάλι, αφαιρείται ή αφήνεται και κατά συνέπεια, χάνει τον ειρμό και τη συνέχεια του μουσικού έργου.
- Πολλές φορές κάποιος ήχος δημιουργεί συνειρμούς στο μυαλό του και τότε αρχίζει να σκέφτεται συγκεκριμένα θέματα ή καταστάσεις και παύει να ακούει τη μουσική.
- Άλλοτε, η συναισθηματική φόρτιση που απορρέει από το έργο, κάνει τη φαντασία του να καλπάζει και να δημιουργεί δικές του εικόνες ή ιστορίες που έχουν σχέση με το μουσικό έργο.

Οι άνθρωποι συμμετέχουν στην ακρόαση της μουσικής τραγουδώντας, χορεύοντας, ακολουθώντας το ρυθμό ή και απλώς ακούγοντας. Η ακρόαση συνδυάζεται έτσι με τις παράλληλες δραστηριότητες που δείχνουν την κοινωνική λειτουργία της μουσικής. Ο συνδυασμός αυτός μπορεί να προχωρήσει παραπέρα, στη διάθεση που εγείρει κάθε είδος, στα συναισθήματα που προκαλεί και στις σχέσεις που δημιουργεί (Λιάτσου, 2001; Anderson &Lawrence, 2013; Mamlok, 2017).

Ενεργητική Ακρόαση και Εκπαίδευση (1/2)

Η μουσική ακρόαση αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο όλων των φάσεων της μουσικής εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση των μαθητών, στο πώς να ακούνε μουσική με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνουν ευαίσθητοι ακροατές και να απολαύσουν την πράξη της ακρόασης μουσικής, είναι ζωτικής σημασίας (Anderson, 2016).

Η ακρόαση ήταν πάντα και θα συνεχίσει να είναι ο πυρήνας της μουσικής εμπειρίας. Δεν έχει σημασία η ηλικία ή το μαθησιακό επίπεδο των μαθητών, η ακρόαση αποτελεί την πιο άμεση διαδρομή για την επίτευξη μαθησιακών στόχων στο μάθημα της μουσικής. Είναι όμως απαραίτητο να σημειωθεί, ότι μια διεξοδική κατανόηση της μουσικής, μέσω ακροάσεων και όχι μόνο, συνεπάγεται επίσης μια μελέτη των πολιτιστικών αξιών, των πλαισίων και των λειτουργιών της ανθρώπινης συμπεριφοράς (Campbell, 2005).

Ενεργητική Ακρόαση και Εκπαίδευση (2/2)

Υπάρχουν πολλά πλεονεκτήματα σε ότι αφορά τη διδασκαλία μέσω της ενεργητικής μουσικής ακρόασης (Kratus, 2017):

1. **Η ενεργητική ακρόαση επιτρέπει σε όλους τους μαθητές να μπορούν να επιτύχουν μαθησιακά με βάση το δικό τους επίπεδο.**
2. **Η ενεργητική ακρόαση ανταμείβει την ποικιλομορφία των μαθητών και όχι την ομοιομορφία. Όταν οι μαθητές μοιράζονται διάφορες ιδέες τους, η ακρόαση εμπλουτίζεται από την πολλαπλότητα ιδεών άλλων συμμαθητών τους.**
3. **Η ενεργητική ακρόαση χρησιμοποιεί δεξιότητες σκέψης υψηλότερου επιπέδου. Στην πραγματικότητα, κάθε δημιουργική δραστηριότητα ακρόασης παρουσιάζει ένα πρόβλημα που πρέπει να λυθεί και οι μαθητές αναπτύσσουν τις δικές τους μοναδικές στρατηγικές για την επίλυση αυτού του προβλήματος.**
4. **Η ενεργητική ακρόαση παρέχει μια πιο αυθεντική εμπειρία ακρόασης.**

Τα παιδιά λοιπόν, μπορούν να διδαχθούν πως να ακούν, να διακρίνουν στοιχεία της μουσικής όπως ο ρυθμός, η μελωδία, η δυναμική, το ηχόχρωμα, η ταχύτητα, η υφή και η δομή - φόρμα ενός μουσικού έργου, αλλά και να αισθάνονται, να σκέφτονται κριτικά, να συμμετέχουν και να αλληλεπιδρούν με τους συμμαθητές τους. Καθώς λοιπόν αναπτύσσουν αυτή την ικανότητα, δημιουργούνται υπέροχες μουσικές εμπειρίες που μπορεί να τα συνοδεύουν για το υπόλοιπο της ζωής τους (Λιάτσου, 2001; Bauer, 2014).

Τύποι Ακρόασης (1/2)

Κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της μουσικής υπάρχουν τρεις τύποι ή βαθμίδες ακρόασης: 1) η συναισθηματική ακρόαση, 2) η δομική ακρόαση και 3) η διαλογική ακρόαση (Thomas, 2015).

Η **συναισθηματική ακρόαση** είναι ίσως ο πιο βασικός τύπος ενεργητικής ακρόασης. Δίνει στους μαθητές μια γενική “εικόνα” ενός κομματιού. Αυτός ο τύπος ακρόασης μπορεί να ενισχυθεί προσθέτοντας σχολιασμό ενώ η μουσική παίζει, με στόχο να κατευθύνει την προσοχή των μαθητών σε συγκεκριμένες λεπτομέρειες πριν τους ζητήσει να κάνουν παρατηρήσεις από μόνοι τους. Ο εκπαιδευτικός κάνοντας ερωτήσεις βοηθά τους μαθητές να εκφράσουν τις παρατηρήσεις τους σε ένα βασικό επίπεδο.

Στη **δομική ακρόαση**, ο εκπαιδευτικός επισημαίνει στους μαθητές συγκεκριμένα σημεία ενός μέρους. Ως εκ τούτου, δομική ακρόαση συχνά σημαίνει σύγκριση διαφορετικών σημείων μέσα σε ένα συγκεκριμένο κομμάτι.

Η **διαλογική ακρόαση** είναι ίσως ο πιο σύνθετος και χρονοβόρος τύπος ενεργητικής ακρόασης, αλλά και ο πιο γόνιμος σε ότι αφορά τη γνώση και τις εμπειρίες που προσφέρει. Όπως υποδηλώνει ο τίτλος, αυτός ο τύπος ακρόασης τοποθετεί ένα μουσικό παράδειγμα σε διάλογο με εξωτερικά στοιχεία - άλλα μουσικά κομμάτια, έργα τέχνης, κείμενα, αντικείμενα κλπ.

Τύποι Ακρόασης (2/2)

Οι τύποι αυτοί ακρόασης βοηθούν στην ενδυνάμωση της συγκλίνουσας και αποκλίνουσας σκέψης των μαθητών. Η δομική ακρόαση αφορά τη συγκλίνουσα σκέψη, ενώ η συναισθηματική και διαλογική, την αποκλίνουσα. Σύμφωνα με τον Kratus (2017) η συγκλίνουσα σκέψη είναι μια μορφή επίλυσης προβλημάτων που οδηγεί σε μία μόνο σωστή απάντηση. Η αποκλίνουσα σκέψη οδηγεί σε πολλές σωστές απαντήσεις. Και η συγκλίνουσα και η αποκλίνουσα σκέψη είναι απαραίτητες για την επίτευξη μαθησιακών στόχων. Στην τυπική εκπαίδευση οι περισσότερες προσεγγίσεις σε ότι αφορά την ακρόαση της μουσικής, ενθαρρύνουν τη συγκλίνουσα σκέψη των μαθητών. Η συγκλίνουσα σκέψη ή ακρόαση, επιτρέπει την αντικειμενική αξιολόγηση της μάθησης, με αυτό τον τρόπο ένας εκπαιδευτικός μπορεί εύκολα να προσδιορίσει εάν η απάντηση ενός μαθητή είναι σωστή ή λάθος. Ωστόσο, στην αποκλίνουσα μουσική ακρόαση κάθε ακροατής δημιουργεί μια μοναδική μουσική εμπειρία. Η αποκλίνουσα σκέψη δεν οδηγεί σε σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις, καθώς δεν υπάρχουν μοντέλα ορθότητας.

Συνοψίζοντας τα μαθήματα συγκλίνουσας ακρόασης διδάσκουν τους μαθητές τι να ακούσουν, ενώ τα μαθήματα αποκλίνουσας ακρόασης διδάσκουν τρόπους έκφρασης μέσω της ακρόασης.

Ακουστική Ευαισθητοποίηση - Προετοιμασία για Ενεργητική Ακρόαση Μουσικών Έργων.

Σύμφωνα με τη Στάμου (2004) είναι απαραίτητο να γίνει μια προετοιμασία, μια ακουστική ευαισθητοποίηση των μαθητών. Οι δραστηριότητες που προτείνονται είναι:

- **Ακουστική αναγνώριση α) θορύβων - κρότων β) φωνές ζώων.**
- **Παρουσίαση και πειραματισμό με τον ήχο (παίξιμο) των κρουστών οργάνων της τάξης (πιατίνια, ταμπουρίνο, κουδουνάκια, μαράκες κ.τ.λ.).**
- **Ακουστική αναγνώριση μουσικών οργάνων.**
- **Ακουστική αναγνώριση και κινητική αντίδραση σε κοφτούς και συνεχόμενους ήχους (staccato - legato).**
- **Ακουστική αναγνώριση και κινητική αντίδραση σε γρήγορους και αργούς ήχους (allegro - adante)**
- **Ακουστική αναγνώριση και κινητική αντίδραση σε δυνατούς και απαλούς ήχους (forte - piano).**
- **Ακουστική αναγνώριση και κινητική αντίδραση σε αργή και γρήγορη μουσική (allegro - adante).**

Τρόποι επιλογής και καθοδήγησης μουσικών ακροάσεων (1/2)

- Είναι βασικής σημασίας τα μουσικά αποσπάσματα ή έργα, να επιλέγονται μέσα από όλα τα είδη και γένη της μουσικής και από διάφορους πολιτισμούς ή χώρες. Κάθε έργο, μουσικό κομμάτι ή τραγούδι έχει κάτι να προσφέρει. Ο εκπαιδευτικός είναι αυτός που επιλέγει κάθε φορά ανάλογα την ηλικία, τους μαθησιακούς στόχους και τη γενικότερη μουσική εμπειρία που θέλει να προσφέρει στους μαθητές του (Rappaport, 2005; Gault, 2016; Anderson &Lawrence: 2013).
- Με βάση λοιπόν τα παραπάνω ο εκπαιδευτικός επιλέγει τα μουσικά αποσπάσματα που θα ακούσουν οι μαθητές του απαντώντας στα παρακάτω ερωτήματα (Bauer, 2014; Henessy, 1995; Anderson &Lawrence, 2013; Boyer&Rozmajzl, 2014):

Σε ότι αφορά τη μουσική **α)** Το απόσπασμα είναι μοναδικό και ενδιαφέρον; **β**) Υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός μέσα στην τάξη για σωστή ακρόαση; **γ)** Υπάρχουν ιδιαίτερα μουσικά χαρακτηριστικά τα οποία οι μαθητές μπορούν να ακούσουν και να ανταποκριθούν σε αυτά;

Σε ότι αφορά τους μαθητές **α**) Υπάρχει πρότερη γνώση αναφορικά με διάφορα στοιχεία της μουσικής**; β)** Πόσο εξοικειωμένοι είναι σε δραστηριότητες ενεργούς ακρόασης; **γ)** Έχουν ακούσει ξανά παρόμοιο είδος μουσικής;

Σε ότι αφορά την εμπειρία **α)** Υπάρχει εξέλιξη στη μάθηση; (από την παλαιά γνώση στη νέα), **β)** Προετοιμάζει τους μαθητές να ανταποκριθούν με δημιουργικούς τρόπους, όπως τραγούδι, κίνηση και αυτοσχεδιασμό; **γ)** Το συγκεκριμένο μουσικό απόσπασμα παρέχει ίσες ευκαιρίες συμμετοχής σε όλους μαθητές και ανάλογες μουσικές εμπειρίες;

Τρόποι επιλογής και καθοδήγησης μουσικών ακροάσεων (2/2)

Σε κάθε εκπαιδευτικό σχεδιασμό ενεργητικής ακρόασης, οι βασικοί παράμετροι είναι τρεις: ο δέκτης (ο ακροατής), το αντικείμενο της ακρόασης (το μουσικό έργο) και η διαδικασία της ακρόασης (Κοκκίδου, 2003).

Ο εκπαιδευτικός είναι απαραίτητο να:

- **έχει γνώση των βασικών στοιχείων του μουσικού έργου που έχει επιλέξει προς ακρόαση.**
- **αποφασίσει ποιοι είναι οι στόχοι της μουσικής ακρόασης, και να επιλέξει τις κατάλληλες δραστηριότητες ανάλογα το επίπεδο και την ηλικία των μαθητών του.**
- **να σχεδιάσει μαθήματα ενεργητικής μουσικής ακρόασης, τα οποία να είναι πολύπλευρα και να περιέχουν πλήθος διαφορετικών δραστηριοτήτων.**

Παράλληλες Δραστηριότητες (1/2)

Ο ρόλος των παράλληλων - συνοδευτικών δραστηριοτήτων είναι να εξοικειώσουν το παιδί με το μουσικό υλικό και να ενισχύσουν το κίνητρο για την ακρόαση. Συγχρόνως υπηρετούν και διδακτικούς στόχους και συνεισφέρουν στην κατανόηση εννοιών αλλά και στη συναισθηματική και ψυχοκινητική έκφραση των παιδιών.

Οι δραστηριότητες αυτές ωθούν τα παιδιά να εξωτερικεύσουν τη μουσική που ακούν και κατά συνέπεια βοηθούν τους εκπαιδευτικούς να καταλάβουν πως αντιλαμβάνεται κάθε παιδί τη μουσική και πως συμμετέχει στην ακρόαση. Μερικά παιδιά εκφράζουν πολύ παραστατικά τις μουσικές τους εντυπώσεις μέσα από την κίνηση, ενώ άλλα θέλουν να μιλήσουν για την εμπειρία της ακρόασης ή να τη ζωγραφίσουν.

Έτσι οι παράλληλες δραστηριότητες πρέπει να είναι πολύμορφες για να δώσουν την ευκαιρία σε όλα τα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, τις εντυπώσεις τους και να εξωτερικεύσουν στοιχεία της μουσικής. Η ανάγκη του παιδιού για παιχνίδι, κίνηση και ανακαλύψεις αξιοποιείται για να διαμορφώσει δημιουργική και ενεργητική συμπεριφορά κατά την ακρόαση. Οι δραστηριότητες κάνουν την ακρόαση ένα συναρπαστικό παιχνίδι. Με αυτό το κριτήριο επιλέγονται οι κατάλληλες για την ακρόαση ενός έργου (Λιάτσου, 2001; Woody, 2004).

Παράλληλες Δραστηριότητες (2/2)

Οι δραστηριότητες αυτές ομαδοποιούνται σε 4 βασικές κατηγορίες (Λιάτσου, 2002; Ball, 2003):

- **Κινητικές Δραστηριότητες (ρυθμική κίνηση, εκφραστική κίνηση, δραματοποίηση, παντομίμα, χορός)**
- **Εικαστικές Δραστηριότητες (ζωγραφική. γραφικός συμβολισμός - γραφική παρτιτούρα)**
- **Δραστηριότητες με Λόγο (αφήγηση, αυτοσχέδιες διηγήσεις, περιγραφή, έκθεση ιδεών)**
- **Μουσικές Δραστηριότητες (τραγούδι, ρυθμική απαγγελία και συνοδεία, αναγνώριση και εκτέλεση μελωδικού θέματος, αυτοσχεδιασμός ή μουσική σύνθεση, γνωριμία με τα όργανα)**

Συνοψίζοντας, οι παράλληλες αυτές δραστηριότητες, μεταμορφώνουν την εσωτερική εμπειρία της μουσικής ακρόασης σε μια απτή (μετρήσιμη) συμπεριφορά και έτσι ο εκπαιδευτικός μπορεί να αντιληφθεί αν και σε ποιο βαθμό οι μαθητές του, αντιλήφθηκαν και κατανόησαν το μουσικό έργο σε βάθος (Kratus, 2017).

Προγραμματική Μουσική

Ορισμός:

Η προγραμματική μουσική είναι μουσική αφηγηματικού, περιγραφικού ή αναπαραστατικού είδους. Η ύπαρξη εξωμουσικών ιδεών και περιεχομένων σε μια μουσική σύνθεση, που προέρχονται από άλλες μορφές, όπως την ποίηση, την ζωγραφική και την λογοτεχνία, ή από προσωπικά βιώματα του συνθέτη, δίχως να γίνεται χρήση τραγουδιού, δημιουργεί τον όρο προγραμματική μουσική.

Ο συνθέτης προσπαθεί να περιγράψει κάτι συγκεκριμένο, π.χ. ένα ιστορικό συμβάν, ένα φιλολογικό κείμενο, μια εικόνα ή μια καθορισμένη ψυχική κατάσταση. Συνήθης, αλλά όχι αναγκαία, είναι η παρουσίαση του προγράμματος στην έναρξη της συνθέσεως, προκειμένου αυτό να καθοδηγήσει τον ακροατή στην ορθή ερμηνεία της εξωμουσικής ιδέας.

Η προγραμματική μουσική ήκμασε και κατέστη εξαιρετικά δημοφιλής κατά το δεύτερο ήμισυ του 19ου αιώνος (ρομαντική περίοδος), παρ’ ότι ίχνη της μπορούν να εντοπισθούν ήδη στα τέλη του 15ου και στις αρχές του 16ου αιώνος.

Σημείωση: Τα έργα προγραμματικής μουσικής προσφέρονται για συζητήσεις, αναλύσεις και γενικότερα βοηθούν τα παιδιά να εκφραστούν λεκτικά με περισσότερη ευκολία.

Προτάσεις Διδασκαλίας

BALLET OF THE UNHATCHED CHICKS (Μπαλέτο των ανεπώαστων νεοσσών) από το Pictures at an exhibition (Εικόνες από μια έκθεση) Modest Mussorgsky (διασκευή: Maurice Ravel)

ΠΡΟΤΑΣΗ ΗΧΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ:
https://www.youtube.com/watch?time_continue=15&v=0QwFwC67yD4&feature=emb_logo

Ημερομηνία: 1874 (διασκευή: 1922)

Είδος: Σουίτα (5ο μέρος)

Ιστορικό Πλαίσιο: Ρομαντισμός (Εθνικές Σχολές)

Τέμπο: Vivo - Leggiero

Φόρμα - Δομή: Τριμερής φόρμα (AABA)

Ενορχήστρωση: Έγχορδα, Ξύλινα Πνευστά, Κρουστά

Μέτρο: 2/4

Διάρκεια: 1:12

Οδηγός Ακρόασης:

A: (0:00 - 0:30) Γρήγορη, κοφτή (staccato) μελωδία που μοιάζει με κακάρισμα κότας. Αποδίδεται από τα ξύλινα πνευστά. Η μελωδία επαναλαμβάνεται δύο φορές.

- **B**: (0:31- 0:54) Η μελωδία αποδίδεται με υψηλού τονικού ύψους τρίλιες από τα έγχορδα και τα ξύλινα πνευστά.
- **A**: (0:55 - 1:12) Επαναλαμβάνεται η γρήγορη και κοφτή μελωδία που μοιάζει με κακάρισμα κότας μία φορά.

Λίγα λόγια για το έργο:

Το “Εικόνες από μια Έκθεση”. γράφτηκε αρχικά για πιάνο και αργότερα ενορχηστρώθηκε από τον Γάλλο συνθέτη Maurice Ravel. Αφορμή για τη σύνθεση του έργου αποτέλεσε ο θάνατος του Βίκτορ Χάρτμαν (πέθανε ξαφνικά σε ηλικία 39 ετών), ο οποίος ήταν Ρώσος καλλιτέχνης και αρχιτέκτονας. Ο Μουσόργκσκι έγραψε τις «Εικόνες από μια Έκθεση» για να απεικονίσει δέκα έργα τέχνης του φίλου του που παρουσιάστηκαν σε μια έκθεση μνήμης με πάνω από 400 έργα του Χάρτμαν. Η μουσική ζητά από τον ακροατή να φανταστεί μια περιήγηση σε μια συλλογή έργων τέχνης. Οι εικόνες από μια έκθεση περιλαμβάνουν 10 μέρη εναλλασσόμενα από έναν “περίπατο”. κατά τον οποίο ο ακροατής μπορεί να φανταστεί τον Mussorgsky να περπατά μέσα στη γκαλερί, άλλοτε αργά, άλλοτε βιαστικά για να πλησιάσει μια εικόνα που του έχει τραβήξει την προσοχή. Μερικές φορές ο περίπατος ακούγεται λυπημένος καθώς ο Mussorgsky σκέφτεται τον φίλο του Hartmann.

- Η σύνθεση του 5ου μέρους βασίστηκε στα κοστούμια που δημιούργησε ο Victor Hartmann για μια σκηνή του παιδικού μπαλέτου «Trilby» (ανέβηκε το 1871 στην Αγ. Πετρούπολη), όπου τα παιδιά προσποιούνται τους νεοσσούς καθώς χορεύουν.
- Στη διασκευή του Ravel ο συνδυασμός ηχοχρωμάτων των εγχόρδων που παίζουν pizzicato, με τα ξύλινα πνευστά που παίζουν τρίλιες και την προσθήκη των κρουστών, δημιουργείται μια παιχνιδιάρικη ατμόσφαιρα με τη νοερή απεικόνιση των μη εκκολαπτόμενων νεοσσών που χορεύουν τριγύρω.

ΣΤΟΧΟΙ/ΣΚΟΠΟΙ

- Κατανόηση της μορφής – δομής ενός μουσικού έργου. Εισαγωγή στη μουσική φόρμα ΑΒΑ.
- Γνωριμία με τους μουσικούς όρους «πιτσικάτο», «τρίλια» και «κορώνα».
- Αναγνώριση ακουστικά μουσικών οργάνων.
- Παίξιμο κρουστών μουσικών οργάνων τάξης.
- Ανάγνωση και απόδοση ρυθμικής παρτιτούρας με κρουστά μουσικά όργανα (τέταρτα και μισά).
- Κινητική απόδοση του μουσικού αποσπάσματος.
- Να γίνει η σύνδεση μεταξύ Μουσικής και Εικαστικών και να κατανοηθεί πως αποδίδονται μουσικά εικόνες και γενικά οπτικά ερεθίσματα.

ΥΛΙΚΑ

- Ηχογράφηση του BALLET OF THE UNHATCHED CHICKS
- Προτζέκτορας
- Cd player
- Χώρος για κίνηση
- Κρουστά μουσικά όργανα τάξης.

ΗΛΙΚΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ: Νηπιαγωγείο - Γ΄ Δημοτικού

ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: 2-4 ώρες

Προπαρασκευαστική Δραστηριότητα 1η:

Πριν πείτε στους μαθητές σας τον τίτλο του κομματιού, ρωτήστε τους αν έχουν δει αυγά τη στιγμή της επώασής τους.

- Στη συνέχεια μπορείτε να δείξετε αυτό το σύντομο βίντεο (χωρίς ήχο):
- https://www.youtube.com/watch?v=FDKgLfWheoI&t=1s&ab_channel=jsitube
- Σχολιάστε τι είδατε και ζητήστε να σας πουν τις εντυπώσεις τους.
- Ζητήστε από τους μαθητές σας να φανταστούν τι ήχους θα χρησιμοποιούσαν αν ήθελαν να συνθέσουν ένα κομμάτι με αφορμή την επώαση ενός αυγού (χρησιμοποιήστε κίνηση, μουσικά όργανα που υπάρχουν στην τάξη, διάφορα άλλα αντικείμενα).
- Βάλτε να ακούσουν το Ballet of the Unhatched Chicks και στη συνέχεια ζητήστε να σας πουν τις εντυπώσεις τους, καθώς και να συγκρίνουν τη δική τους σύνθεση με αυτή που μόλις άκουσαν.
- Στο τέλος όλων των δραστηριοτήτων μπορείτε να τους ζητήσετε να συνθέσουν ξανά το δικό τους κομμάτι, με βάση όμως τις εμπειρίες που έχουν αποκτήσει και έπειτα να τις συγκρίνουν.

Δραστηριότητα 2η:

- Βάλτε τη μουσική και ζητήστε από τους μαθητές σας να μιμηθούν τις κινήσεις σας.
- Στο Α μέρος – περπάτημα στις μύτες των ποδιών και στο τέλος της φράσης ύψωμα των χεριών.
- Στο Β μέρος - ελεύθερη κίνηση στο χώρο.
- Με βάση λοιπόν την κίνηση οι μαθητές οδηγούνται στην κατανόηση της μουσικής φόρμας του κομματιού (ΑΑΒΑ).

Δραστηριότητα 3η:

- Προβάλλετε στον προτζέκτορα ή μοιράστε σε φωτοτυπία τον χάρτη ακρόασης (βλ. επόμενη διαφάνεια).
- Ζητήστε τους να παρακολουθήσουν τι γίνεται στη μουσική, καθοδηγώντας τους δείχνοντας κάθε αυγό σε αντιστοιχία με τη μουσική που ακούγεται.
- Σε δεύτερη ακρόαση ζητήστε από τους μαθητές σας να εστιάσουν σε συγκεκριμένα μέρη της μουσικής όπως π.χ αν το η μουσική ανεβαίνει ή κατεβαίνει τη σκάλα (να αντιληφθούν δηλαδή την ανιούσα μελωδική κίνηση σε συγκεκριμένα σημεία του κομματιού).
- Σε τρίτη ακρόαση ζητήστε να σας πουν πόσα μέρη έχει αυτή η μουσική. Ποια είναι ίδια και ποια διαφορετικά.
- Μπορούν να ακολουθήσουν και άλλες ακροάσεις και να εστιάσετε στα μουσικά όργανα της ορχήστρας και τις οικογένειές τους (ιδιαίτερα για τα έγχορδα στο πιτσικάτο και στα ξύλινα πνευστά στις τρίλιες) καθώς και σε άλλα μουσικά στοιχεία (χρωματισμοί, ένταση κ.τ.λ).

A

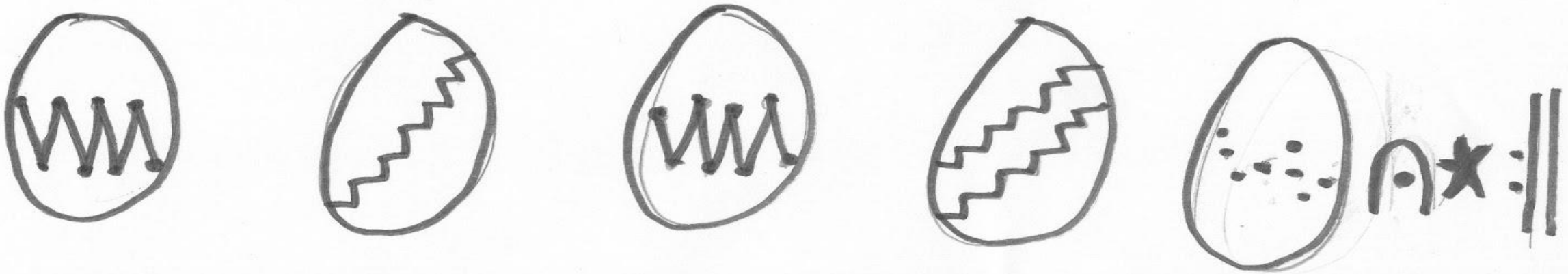

B

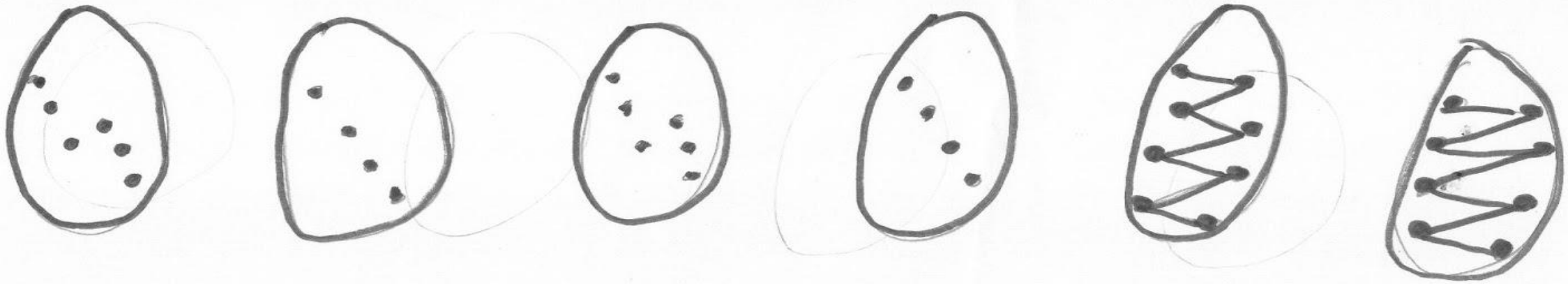

A

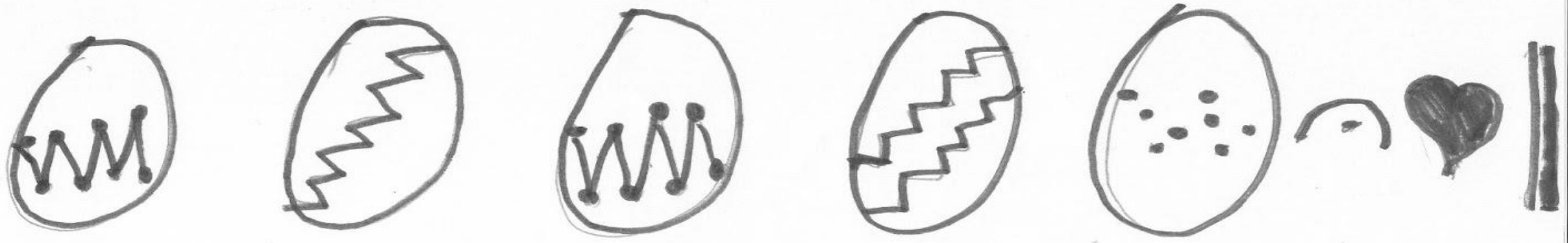

Δραστηριότητα 4η:

- Προβάλετε στην οθόνη ή μοιράστε την παρακάτω παρτιτούρα στους μαθητές. Η δομή του κομματιού είναι ΑΑΒΑ.
- Επιλέξτε ξύλινα κρουστά (κλάβες, κασετίνες, ξύστρες κ.τ.λ.) για το Α, στην κορώνα επιλέξτε ντέφι ή μαράκες.και μεταλλικά όργανα με παρατεταμένο ήχο για το τμήμα Β (τρίγωνα και πιατίνια).
- Δώστε προσοχή ώστε οι μαθητές να μπορούν να παρακολουθήσουν την παρτιτούρα και να μπορούν να παίξουν με σταθερό παλμό.

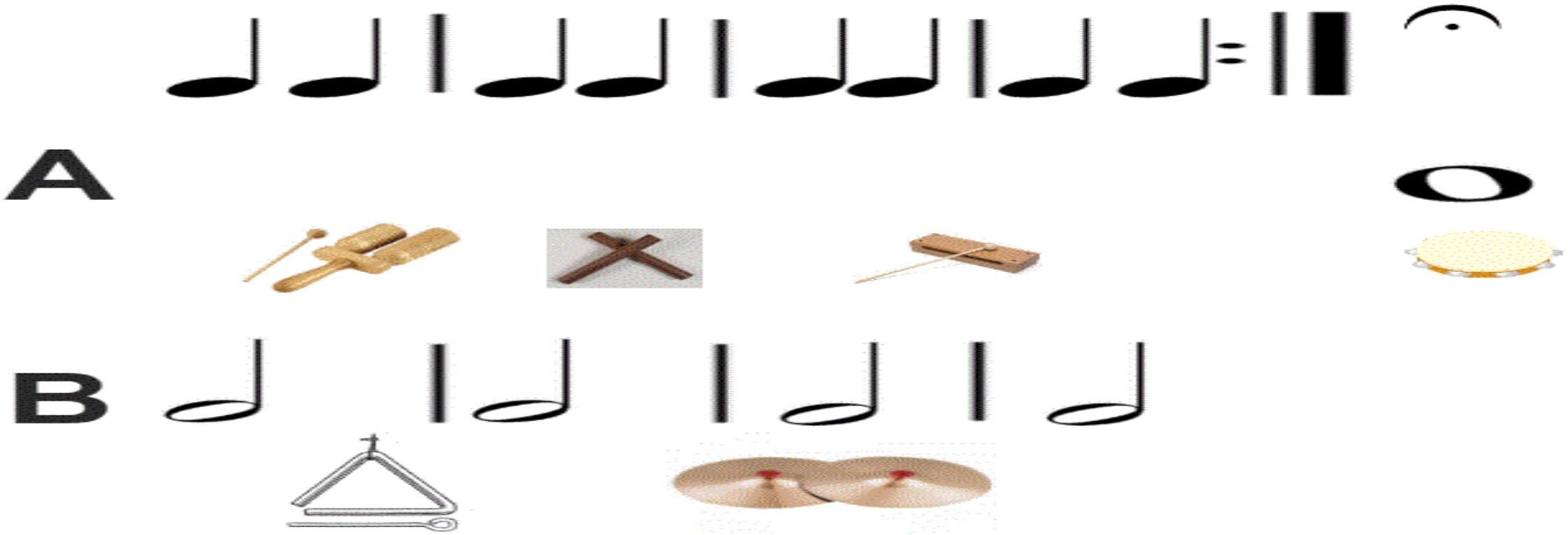

Επέκταση:

- Μπορείτε να δώσετε πληροφορίες για το πώς δημιουργήθηκε το μουσικό έργο «Εικόνες από μια Έκθεση», καθώς και πληροφορίες για το συνθέτη (σε μεγαλύτερης ηλικίας μαθητές μπορείτε να τους ζητήσετε να βρουν μόνοι τους τις πληροφορίες αυτές και να τις φέρουν στην τάξη πριν ή μετά τις δραστηριότητες ακρόασης).
- Ζητήστε να ζωγραφίσουν τον δικό τους πίνακα ή να δημιουργήσουν τα δικά τους κοστούμια εμπνευσμένοι από τη μουσική που ακούν. Δείξτε τα σχέδια του Hartmann και συγκρίνετε τα με τις ιδέες των μαθητών.
- Δημιουργείστε κατασκευές με το αντίστοιχο θέμα.

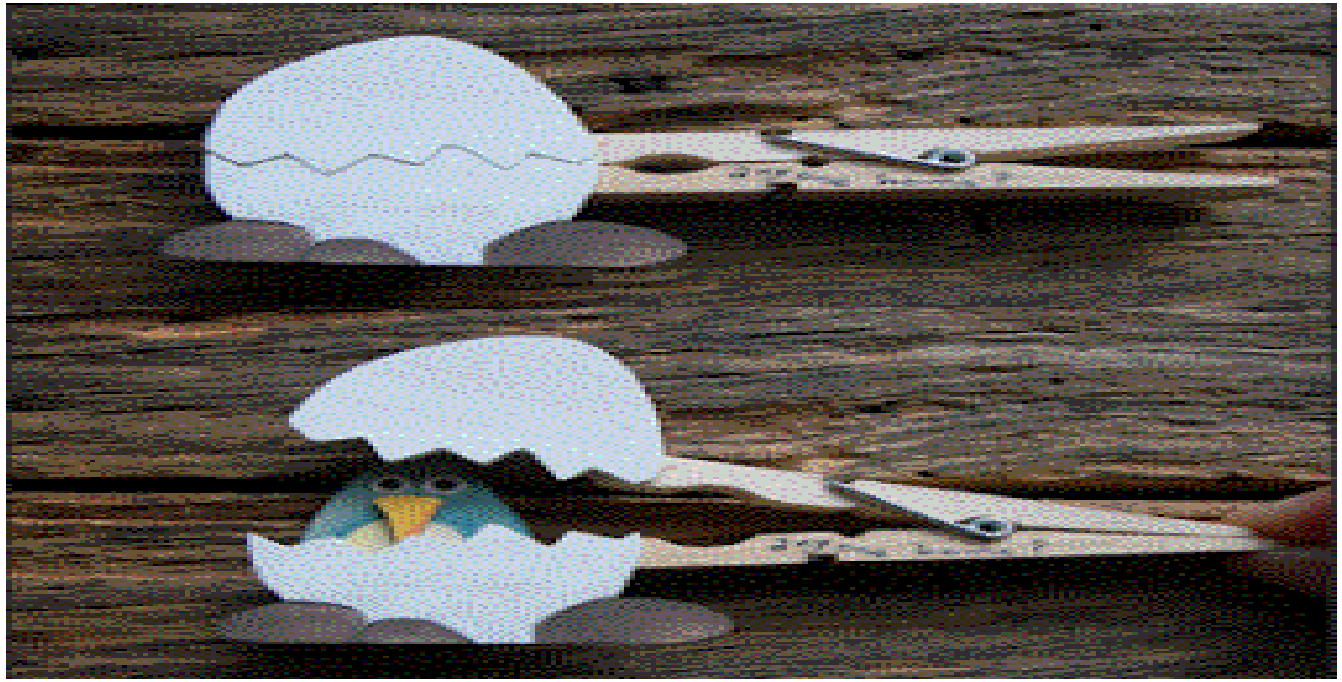

Ακόμη περισσότερες προτάσεις διδασκαλίας

The Syncopated Clock

- https://paizomemousiki.blogspot.com/2015/11/the-syncopated-clock-leroy-anderson.html

Ο Καρυοθραύστης

- https://paizomemousiki.blogspot.com/2015/12/blog-post.html

Peer Gynt

- https://paizomemousiki.blogspot.com/2015/11/peer-gynt-in-hall-of-mountain-king.html

Σύνοψη Εισήγησης

Μετά το τέλος της παρουσίασης οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση να:

- **Διατυπώσουν τον ορισμό της Ενεργητικής Μουσικής Ακρόασης**
- **Να εντοπίσουν το ρόλο της Ενεργητικής Ακρόασης μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία**
- **Ονομάσουν τις δραστηριότητες ακουστικής ευαισθητοποίησης, που προηγούνται των δραστηριοτήτων Ενεργητικής Ακρόασης.**
- **Προσδιορίσουν τους τρόπους με τους οποίους ο εκπαιδευτικός επιλέγει ένα μουσικό απόσπασμα.**
- **Αποσαφηνίσουν και να αναγνωρίσουν το ρόλο του εκπαιδευτικού σε ότι αφορά την οργάνωση δραστηριοτήτων Ενεργητικής Ακρόασης..**
- **Αναγνωρίσουν και να μπορούν να χρησιμοποιήσουν παράλληλες δραστηριότητες Ενεργητικής Ακρόασης.**

Βιβλιογραφία

- Anderson, W. T. (2016). Mindful Music Listening Instruction Increases Listening Sensitivity and Enjoyment. *National Association for Music Education*, 34(3) 48–55.
- Anderson, W. M. & Lawrence, J. E. (2013). *Integrating Music into the Elementary Classroom* (9th ed.). Boston MA: Schirmer Cengage Learning.
- Cutietta, A. R. & Stauffer L. S. (2005). Listening Reconsidered in David J Elliot (ed.) *Praxial Music Education Reflections and Dialogues*. Oxford N.Y.: Oxford University Press.
- Ball, W. (2003). *Music Moves Me: Active Listening Strategies for the Elementary Classroom*. Milwaukee: Hal Leonard.
- Boyer, R. & Rozmajzl, M. (2014). *Music Fundamentals, Methods, and Materials for the Elementary Classroom* (5th ed.). Essex: Pearson.
- Campbell Shehan, P. (2005). Deep Listening to the Musical World. *Music Educators Journal*, 92 (1), 33-36.
- Dunn, R. E. (1997). Creative Thinking and Music Listening. *Research Studies in Music Education*, *8*(1), 42–55.
- Elliot, J. D. (2007). I praxiaki filosofia gia ti moysiki ekpaideysi: mia synopsi. 9met. Mei Kokkidoy), *Moysikopaidagvgika*.4. 8-19.
- Gault, B. M. (2016). *Listen up!: Fostering Musicianship Through Active Listening*. Oxford: Oxford University Press.
- Henessy, S. (1995). *Music 7-11 Developing Primary Teaching Skills*. London: Routledge.
- Kokkidoy, M. (2003). Akroasi: Mia proteraiotita. *Moysiki Ekpaideysi*, 12 (tomos IV), 5-14.
- Kratus, J. (2017). Music Listening is Creative. *Music Educators Journal*, 103 (3), 46-51.
- Liatsoy - Karadimoy, P. (2001). *Apo tin akoi stin akroasi.* Athina: Orpheus.
- Liatsoy - Karadimoy, P. (2002). Didaskalia Akorasis tis Moysikis - mia pneymatiki perieteia. *Mousiki Ekpaideysi Praktika 3oy Synderioy*, *28-30 Ιουνίου*, 11 (tomos III), 219-226.
- Mamlock, D. (2017). Active listening, music education and society. In *Oxford Research Encyclopedia of Education.* Oxford: Oxford University Press.
- Nancy, J-L. (2002). *A l'ecoute*. Paris: Galilee.
- Plavnick, M. (1964). From Passive Listening to Active Participation. *Music Educators Journal*, 50 (4), 135–187.
- Rappaport, H. (2005). The Infinite Variety of Listening Logs: Your Students May Astound You. *Music Educators Journal*, 91 (3), 29–33.
- Sims, W. L. (1990). Sound Approaches to Elementary Music Listening. *Music Educators Journal*, *77*(4), 38–42.
- Stamoy, L. (2001). Vimata gia to basiki katanoisi enos moysikoy ergoy sti Deyterovathmia Ekpaideysi. *Moysiki Ekpaideysi*, 8 (tomos III), 60-66.
- Stamoy, L (2004). *Methodologia kai Praxi tis Protipis Moysikos Didaskalias stin Protovathmia Ekpaideysi*, Simeivseis apo to Programma Exeidikeysis. Thessaloniki: Panepistimio Makedonias.
- Tan, S., & Kelly, M. E. (2004). Graphic representations of short musical compositions. *Psychology of Music*, 32 (2), 191-212.
- Thomas, Ch. (2015). Active Listening: Teaching with Music. Yale Center for Teaching and Learning. Ανακτήθηκε 12 Απριλίου, 2022, από https://campuspress.yale.edu/yctl/active-listening/
- Todd, J. R., & Mishra, J. (2013). Making listening instruction meaningful: A literature review. Update: *Applications of Research in Music Education*, 31(2), 4-10.
- Woodward, C. S., (2005) Critical Matters in Early Childhood Music Education in David J Elliot (ed.) *Praxial Music Education Reflections and Dialogues*. Oxford N.Y.: Oxford University Press.
- Woody, R. (2004). Reality-Based Music Listening in the Classroom: Considering Students' Natural Responses to Music. *General Music Today*. 17. 32-39